

RAPPORT

Hållbar utveckling vid Mittuniversitetet

2018-05-28

Mittuniversitetet

Innehåll

Sammanfattning	2
1. Varför hållbar utveckling?	4
Mittuniversitetets ansvar för att främja en hållbar utveckling.....	4
Nätverket för hållbar utveckling	5
Hållbar utveckling en strategisk fråga för Mittuniversitetet.....	5
2. Pilotprojekt Hållbar utveckling vid Mittuniversitetet	6
Utgångspunkter i arbetet	6
Projektgrupp	6
Tidplan och aktiviteter	7
Rapportens innehåll.....	8
3. Hållbar utveckling	9
Definition och omfattning av hållbar utveckling	12
Miljöledning i statliga myndigheter.....	15
Tematisk utvärdering av hållbar utveckling inom universitet och högskolor.....	17
4. Benchmark-studie	20
Mål för hållbar utveckling	20
Organisation för arbetet med hållbar utveckling.....	20
Intern och extern kommunikation.....	21
Framgångsfaktorer och rekommendationer	21
5. Mål för hållbar utveckling inom Mittuniversitetet	22
Universitetsövergripande mål	22
Mål för vår utbildning	23
Mål för vår forskning.....	23
6. Organisation för hållbar utveckling inom Mittuniversitetet	23
7. Handlingsplan för arbetet med hållbar utveckling	25
8. Relationsskapande aktiviteter och kommunikation	25
Bilaga TÄNK OM	27

Sammanfattning

Forskning och utbildning har en central roll att fylla för att hindra mänsklighetens negativa påverkan på jorden och bidra till en mer hållbar social, ekonomisk och miljömässig utveckling. Mittuniversitetet har enligt högskolelagen ett särskilt ansvar att främja en hållbar utveckling. I UKÄs tematiska utvärdering av arbetet med hållbar utveckling inom utbildning 2016 rekommenderades Mittuniversitetet att utveckla styrning och organisation. De lärosäten som fick omdömet "väl utvecklade processer" har ofta centrala instanser med ansvar för hållbar utveckling som kan verka pådrivande och ett stöd för verksamheten. Förekomsten av systematisk uppföljning verkar vara avgörande för att processerna ska fungera. En majoritet av de lärosäten som fått det högre omdömet i UKÄs utvärdering har även klassats högst i Naturvårdsverkets ranking av lärosätenas miljöledningssystem. I denna ranking 2017 är Mittuniversitetet i den sämsta gruppen.

I Mittuniversitetets nya strategi som beslutats av styrelsen 2018 är hållbar utveckling ett centralt område att arbeta med. Med utgångspunkt från strategin har därför mål formulerats på tre områden: universitetsövergripande mål, mål för utbildning och mål för forskning. Förslaget för hur arbetet med hållbar utveckling kan organiseras omfattar en ny tjänst som Hållbarhetskoordinator, en Strategigrupp för hållbar utveckling (SHU) och en ny forumorganisation Forum för hållbar utveckling (FHU). SHU föreslås arbeta på ett strategiskt plan och som stöd för rektor. Gruppen ska arbeta fram förslag till strategi och central handlingsplan och därefter följa upp dessa med jämna mellanrum. Gruppen föreslås bestå av koordinatör för hållbar utveckling (handläggare), prorektor för utbildning, prorektor för forskning, en representant från Forum för Hållbar utveckling (FHU), fackliga representanter och två studentrepresentanter (en från varje studentkår). FHU föreslås utgå från den form som gäller för Forum för genusvetenskap (FGV). FHU ska verka för att driva Mittuniversitetets hållbarhetsarbete och fungera som en plattform för interdisciplinärt samarbete inom forskning, utbildning, samverkan och förvaltning samt ge möjlighet att integrera olika perspektiv och aspekter på hållbar utveckling. Till centrumet knyts en föreståndare som leder gruppen, en administratör och en kommunikatör. Resterande medlemmar utgörs av alla de medarbetare som vill engagera sig i frågorna kring hållbar utveckling i olika typer av aktiviteter och projekt. Förslagsvis utses även hållbarhetsombud för HUV, NMT och förvaltningen.

När det gäller handlingsplan är den första prioriteringen att tillsätta en tjänst som hållbarhetskoordinator och inrätta SHU och FHU under hösten

2018. Hållbarhetskoordinatören får i uppdrag att se över befintliga styrdokument och integrera frågorna om hållbar utveckling, som därefter diskuteras och följs upp av SHU. Relationsskapande aktiviteter och kommunikation kring hållbar utveckling inspirerar och motiverar arbetet framöver, här är Rektors inspirationsdagar viktiga, och de aktiviteter som FHU ansvarar för och koordinerar är centrala för att föra det praktiska arbetet vidare med hållbar utveckling.

1. Varför hållbar utveckling?

1. Under det senaste århundradet har mänskligheten i allt ökande takt orsakat förändringar på jorden som gett upphov till klimatförändringar, utarmade ekosystem, fattigdom och ökande klyftor mellan rika och fattiga länder. Samtidigt pågår insatser på många områden för att vända utvecklingen, och behovet av kunskaper och kompetens för att hantera komplexa och mångvetenskapliga frågor växer. Forskning och utbildning har här en central roll att fylla, och såväl utbildningar som ny kunskap om hållbar utbildning är efterfrågad både av studenter och arbetsliv.¹

Begreppet **hållbar utveckling** har fått en stor spridning och idag råder det en bred enighet om att en hållbar utveckling (på engelska sustainable development) bör vara det övergripande målet för samhällsutvecklingen lokalt och globalt. Det slogs fast i bland annat handlingsprogrammet [Agenda 21](#), som antogs vid [Riokonferensen](#) 1992.

Mittuniversitetets ansvar för att främja en hållbar utveckling

Svenska universitet och högskolor har ett särskilt ansvar att främja en hållbar utveckling. Allt sedan 2006 finns det inskrivet i högskolelagen (1992:1434) kap 1 § 5 att "Högskolorna skall i sin verksamhet främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö, ekonomisk och social välfärd och rättvisa."

Hållbar utveckling är alltså ett omfattande begrepp som innehåller både miljömässiga, ekonomiska och sociala dimensioner. Högskolelagen anger också att jämställdhet mellan kvinnor och män ska iakttas och främjas och omfatta en plan för jämställdhetsintegrering (MIUN 2017/983). Lärosätena omfattas även av kraven om miljöledning i statliga myndigheter (2009:907) som innebär ett systematiskt och långsiktigt arbete för att bidra till att nå generationsmålet: "att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser"², de nationella miljö kvalitetsmålen och FN:s globala mål för hållbar utveckling. Arbetet med att främja hållbar utveckling och åtgärder och resultat för att främja jämställdhet redovisas varje år i årsredovisningen. Miljöarbetet redovisas årligen till Naturvårdsverket.³

1 Högskoleverkets rapport 2005:47 R, "Perspektiv på hållbar utveckling: Erfarenheter från högskola och näringsliv"

2 <https://www.naturvardsverket.se/Miljoarbete-i-samhallet/Sveriges-miljomal/Generationsmalet/>

3 <http://naturvardsverket.diva-portal.org/smash/get/diva2:1197144/FULLTEXT02.pdf>

Vid Mittuniversitetet finns ett mycket stort engagemang bland medarbetare och studenter för hållbar utveckling. Idag finns såväl utbildningar som forskning inom hållbar utveckling vid Mittuniversitetet, men den tematiska utvärdering som genomfördes av UKÄ under 2017 inom utbildningsområdet visade att Mittuniversitetet behöver utvecklas på många områden, inte minst när det gäller styrning och organisation för arbetet. Det finns också stora förväntningar bland medarbetare och studenter på att Mittuniversitetet utvecklar mer tydliga mål och en ändamålsenlig organisation för arbetet med hållbar utveckling. Det anses vara en mycket viktig fråga för rekrytering av såväl studenter som personal.

Nätverket för hållbar utveckling

Sedan hösten 2016 har medarbetare arrangerat ett flertal öppna dialogmöten för att gemensamt diskutera och organisera arbetet kring hållbar utveckling och bildat ett nätverk av medarbetare från alla delar av universitetet. Behovet av en central organisation har lyfts fram, och under hösten 2017 diskuterades därför frågan i rektors ledningsgrupp.

Hållbar utveckling en strategisk fråga för Mittuniversitetet

Under 2017 och 2018 har Mittuniversitetets anställda och studenter gemensamt arbetat med att ta fram en ny strategi för lärosätet. Den gemensamma visionen är att Mittuniversitetet ska vara ett globalt universitet med ett regionalt engagemang där vi forskar och utbildar för hela livet. I Mittuniversitetets strategi är hållbar utveckling ett centralt område att arbeta med. Hållbar utveckling är ett av fyra övergripande begrepp som beskriver vad Mittuniversitetet vill förstärka och vilka effekter vi vill uppnå:⁴

”Hållbar utveckling - det vi gör ska fungera inte bara idag utan också i framtiden. Våra utbildningar och vår forskning ska konsekvent orienteras mot att bygga ett resurssnålt, jämlikt, jämställt och hållbart samhälle. Vi ska aktivt och synligt bidra till FN:s globala mål, för att på så vis också bidra till en bättre framtid. Vi ska stärka hållbarhetskulturen bland Mittuniversitetets personal och studenter.” s. 4

I strategin anges ett flertal mål som direkt eller indirekt kopplar till hållbar utveckling. En tydlig inriktning för Mittuniversitetets arbete att främja hållbar utveckling gagnar inte enbart Mittuniversitetet utan kommer även att stödja regionen och den regionala utvecklingen.

⁴ Mittuniversitetets strategi 2019-2023 dnr MIUN 2018/1006

2. Pilotprojekt Hållbar utveckling vid Mittuniversitetet

Vid RLG den 2017-10-19 beslöts att tillsätta en projektgrupp som ska fungera som pilot för hur ett framtida arbete med hållbar utveckling kan bedrivas på ett sammanhållet sätt inom Mittuniversitetet. Enligt beslutet ska projektet resultera i att ta fram och testa en lämplig organisationsform för hållbar utveckling inom Mittuniversitetet som inkluderar fakulteter, förvaltning och studentorganisationer. Detta inkluderar:

1. En inriktningsdeklaration för arbetet med hållbar utveckling inom forskning, utbildning och förvaltning inom Mittuniversitetet som definierar vad vi inkluderar i begreppet, sätter mål och gör avgränsningar för vår roll som en viktig samhällsaktör på området.
2. Ett förslag på organisationsform och roller, som inkluderar en intern ledningsfunktion för hållbar utveckling inom Mittuniversitetet, och som tar till vara det stora engagemang som finns för frågan inom universitetet.
3. Ett förslag på kvalitetssystem/handlingsplan som beskriver aktiviteter för att nå målen.
4. Rekommendationer för relationsskapande, dvs hur initiativet kommuniceras i syfte att uppnå handlingskraft och legitimitet såväl internt inom Mittuniversitetet som externt.

Utgångspunkter i arbetet

Följande utgångspunkter formulerades i direktivet för projektgruppens arbete:

- Mittuniversitetets Forum för genusvetenskap har utvecklats från ett projekt till en framgångsrik organisationsform, och omfattar även delvis hållbarhetsfrågor. Goda erfarenheter från FGV ska inkluderas och tas tillvara.
- Den tematiska utvärderingen som UKÄ nyligen genomfört ger riktlinjer för vad som behöver utvecklas inom Mittuniversitetet, och ger insikt om hur andra universitet och högskolor framgångsrikt arbetat med frågan. Projektet bör undersöka hur andra organiserar frågan om hållbar utveckling.

Projektgrupp

En projektgrupp formades som omfattar personer från båda fakulteterna inklusive fakultetskanslierna, båda orterna, förvaltningen och studentorganisationerna. Projektgruppen har bestått av följande personer:

Projektledare: Catrin Johansson

NMT: Anna Longueville, Bengt-Gunnar Jonsson

NMT-kansliet: Lena Lenner

HUV: Daniel Laven, Sara Nyhlén

HUV-kansliet: Maria Evans

Biblioteket: Linda Näsström

Förvaltningen: Lennart Johansson

Studentrepresentant: Linus Theorell

Dessutom har projektet stöd från Kommunikationsavdelningen för intern och extern kommunikation genom Matilda Eliasson och Marlene Jonsson.

Tidplan och aktiviteter

Projektgruppen har hållit korta möten varannan vecka under projektperioden, via Skype for business.

Nätverksmöten med Nätverket för hållbar utveckling har hållits den 1/2, 1/3, 26/4 och 24/5, där de inbjudna har varit alla medarbetare vid Mittuniversitetet och studentrepresentanter. Kommunikationen om arbetet har skett löpande via webben och medarbetarinfo.

Genomförda aktiviteter

januari: Projektgruppen förberedde inledande workshop för att definiera mål och avgränsningar inom området hållbar utveckling, som underlag användes bland annat UKÄ-utvärderingen.

januari-februari: En undersökning av andra lärosätens mål och organisation ("benchmark") genomfördes.

februari: Inledande workshop (1/2) för att definiera området, formulera förhållningssätt och göra avgränsningar.

mars: Workshop om organisationsform och roller (1/3)

mars: Projektgruppen formulerar förslag till organisationsform och roller för arbetet med hållbar utveckling

april: Inspirationsdag med externa gästföreläsare (26/4), exempel på arbete inom hållbar utveckling

maj: avslutande workshop (24/5) för att utvärdera pilotens genomförande avseende definition, mål, organisation och roller

juni: projektgruppen skriver slutrapport inkluderande förslag på permanent organisation och arbetssätt för arbetet med Hållbar utveckling vid Mittuniversitetet

Rapportens innehåll

Rapporten inleds med en bakgrund till vad begreppet hållbar utveckling omfattar och vad det innebär för Mittuniversitetet. Därefter redovisas kort en jämförande studie (benchmark) som gjorts under våren 2018 av ett urval av andra lärosätens arbete med hållbar utveckling. Den fullständiga rapporten finns som bilaga. Förslag till mål och organisation för Mittuniversitetets arbete med hållbar utveckling kommer därefter, och slutligen kommer mer konkreta handlingsförslag och relationsskapande åtgärder.

3. Hållbar utveckling

Som startpunkt för begreppet hållbar utveckling brukar anges den så kallade Brundtlandkommissionens rapport "Vår gemensamma framtid" från 1987. Här definieras begreppet enligt: "En hållbar utveckling är en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov". Definitionen är antropocentrisk, den utgår från ett förhållningssätt där människan sätts i centrum, och har i praktiken tolkats till att omfatta såväl ekonomisk, social som miljömässig hållbarhet. Man kan se Brundtlandrapporten som ett första steg att föra upp hållbarhetsfrågorna på den globala politiska agendan. Detta blev tydligt i samband med FNs stora miljökonferens i Rio de Janeiro 1992 när två viktiga konventioner etablerades; den om klimatet (UNFCCC) och den om biologisk mångfald (CBD). Även om dessa konventioner tar sin utgångspunkt i miljöproblem så har de också till stora delar handlat om och adresserat hela hållbarhetsbegreppet i ett globalt perspektiv.

Mycket har hänt under de dryga 30 år som gått och vår förståelse för problemområdet har fördjupats. I dagsläget utgör FN:s 17 globala mål det mest påtagliga uttrycket för mänsklighetens långsiktiga utmaningar. Dessa syftar till att sätta fokus på fattigdomsbekämpning, orättvisor, fred, klimat och miljöförstöring med förhoppningen om att målen ska vara uppnådda till 2030.

Figur 1. FN:s 17 globala mål för hållbar utveckling⁵

⁵ <http://www.globalamalen.se>

<http://www.un-documents.net/our-common-future.pdf>

<https://cop23.unfccc.int/>

<https://www.cbd.int/>

Under senare tid har forskare också börjat använda begreppet "planetära gränser" för att tydliggöra de ramar som planeten sätter för mänsklighetens framtida utveckling.⁶

De nio planetära gränserna är:

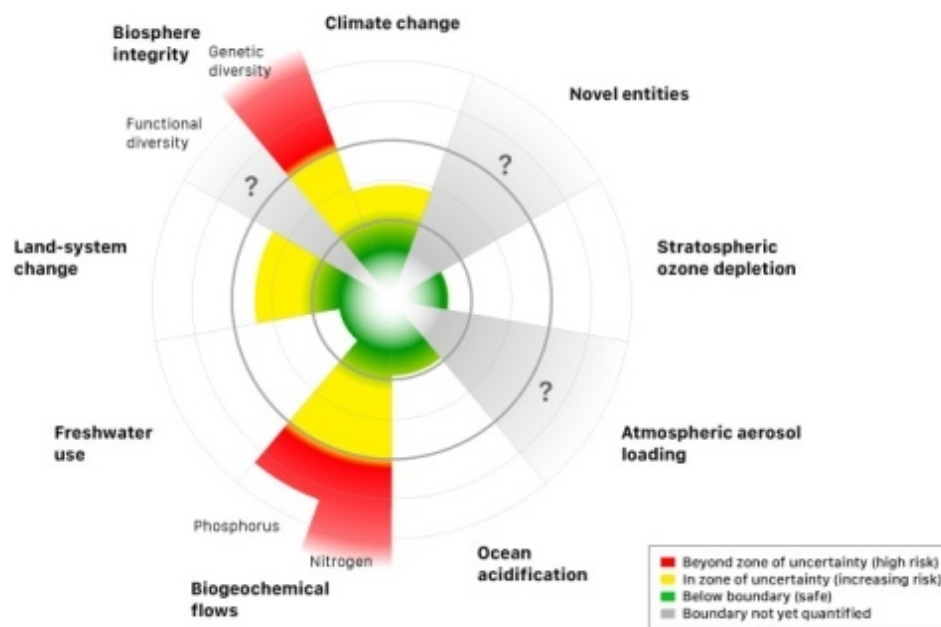
1. Klimatförändring
2. Förlust av biologisk mångfald
3. Ozonskiktets uttunning i stratosfären
4. Havsförsurning
5. Biogeokemiska flöden (fosfor- och kvävecykler)
6. Förändrad markanvändning (t.ex. avskogning)
7. Färskvattenanvändning
8. Aerosoler i atmosfären (mikroskopiska partiklar i atmosfären som påverkar klimatet och levande organismer)
9. Nya kemiska substanser ("Novel entities": t.ex. organiska föreningar, radioaktivt material, nanomaterial och mikroplaster).

Redan för några år sedan bedömdes fyra av planetens hållbara gränser ha överskridits: klimatförändringar, förlust av biologisk mångfald, förändrad markanvändning och förändrade biogeokemiska flöden av kväve och fosfor.⁷

⁶ Steffen, W. m. fl. 2015. Planetary boundaries: Guiding human development on a changing planet. *Science*. 347 (6223): 1259855. doi:10.1126/science.1259855

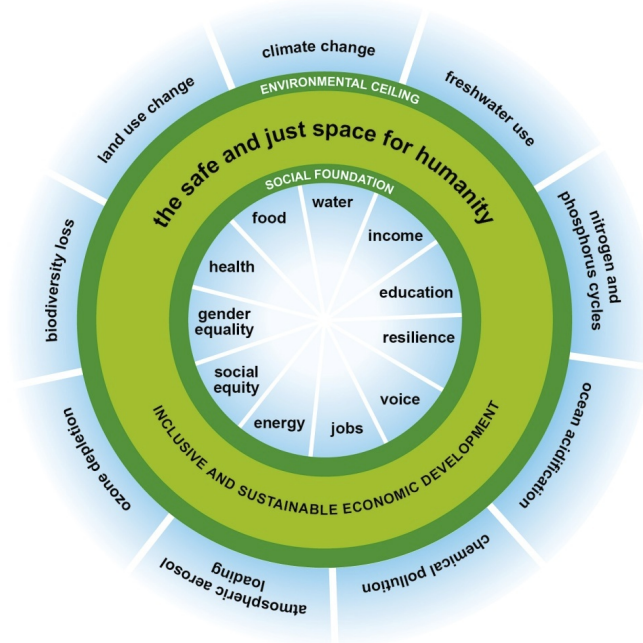
⁷ <https://www.su.se/forskning/forskningsnyheter/fyra-av-nio-planetara-granser-overskrids-1.218028>

Figur 2. De nio planetära gränserna

I ett försök att bättre förankra dessa gränser i ett socialt och ekonomiskt perspektiv publicerade Kate Raworth en inflytelserik rapport 2012 "Det säkra och rättvisa utrymmet för mänskligheten" som belyser de miljömässiga gränserna i en samhällskontext.

Figur 3. Det säkra och rättvisa utrymmet för mänskligheten⁸

Definition och omfattning av hållbar utveckling

Ursprunget för hållbar utveckling har haft fokus på ekologiska dimensioner av begreppet där miljömässiga aspekter är de mest diskuterade.⁹ Ekologisk hållbar utveckling handlar om hur vi kan leva på ett sätt som inte äventyrar framtida generationers vistelse på jorden.¹⁰ Ekologisk hållbarhet kan handla om allt från hållbar konsumtion, klimatförändringar, utsläpp och miljöförstöring av luft, vatten och mark, biologisk mångfald till produktlivscykler och avfallshantering.¹¹

Social hållbarhet betraktas som grundläggande för en hållbar utveckling men denna dimension har många gånger prioriterats bort till förmån för ekonomiska och ekologiska dimensioner. Ett socialt hållbart samhälle lyfts

⁸ Raworth, K. 2012. A safe and just space for humanity. Can we live within the doughnut? Oxfam Discussion Papers.

⁹ Soini, K. och Birkeland, I. (2014). Exploring the scientific discourse on cultural sustainability. Geoforum, 51, 213.

¹⁰ WCED (1987), Our Common Future, Oxford: Oxford University Press.

¹¹ Baumgarten, R., J. och Ebner, D. (2010) Corporate Sustainability Strategies: Sustainability Profiles and Maturity Levels. Sustainable Development, 18, 76-89.

ofta fram som varande ett samhälle där människor kan leva med god hälsa utan orättfärdiga skillnader och där människors värde är lika. Andra faktorer som påverkar den sociala hållbarheten är människors känsla av delaktighet, tillit till och förtroende för varandra samt att samhället är anpassningsbart och förändringsbenäget.¹² Ett exempel där social hållbarhet fått ökat fokus de senaste åren är som en del i att uppnå miljömässiga hållbarhetsmål.¹³ En annan ingång i social hållbarhet bygger på tankar om inkluderande samhällen där demokrati, mänskliga rättigheter och fred blir viktiga dimensioner. I ett socialt hållbart samhälle ingår bland annat rätten till jämlik hälsa, lycka och välmående men också hållbara arbetsvillkor och aspekter av kulturell hållbarhet.

Kulturell hållbarhet går att betrakta som en del av social hållbarhet men kan också särskiljas som en egen hållbarhetsaspekt. Den kulturella dimensionen kan sägas löpa som en röd tråd genom den ekologiska, ekonomiska och sociala dimensionen.¹⁴

Den kulturella dimensionen handlar om att se vilken betydelse historia, litteratur, språk, musik och konst kan ha för en hållbar utveckling. Kommunikation, flexibilitet och öppenhet för det "främmande", men också kritisk reflektion kring det "egna", är av stor betydelse i det här sammanhanget.

Hawkes¹⁵ introducerade kulturell hållbarhet som en egen dimension inom lokal utveckling men det har även använts inom boende och byggande.¹⁶

12 Andresen, E. och Nyhlén, S. (2017) "Sveriges största trygghetsboende" – hur hållbart är det? I (Red.) Andresen, E, Lidén, G och Nyhlén, S Hållbarhetens många ansikten - samtal, forskning och fantasier. Forum för genusvetenskap, working paper series 2017:13.

13 Boström, M. (2012) "A missing pillar? Challenges in theorizing and practicing social sustainability: introduction to the special issue", Sustainability: Science, Practice, & Policy, Vol. 8(12), 3-14.

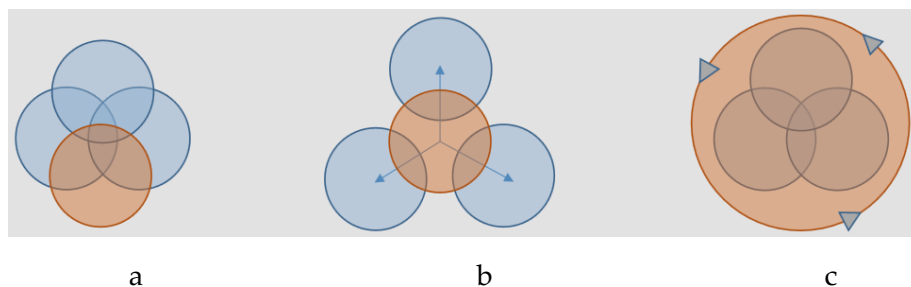
14 <http://www.wwf.se/source.php/1229462/H%E5llbar%20utveckling%20och%20%E4rande%20-%20inspirationskrift%20f%F6r%20universitetsl%E4rare.pdf>

15 Hawkes, J. (2001) The Fourth Pillar of Sustainability: Culture's Essential Role in Public Planning Common Ground P/L, Melbourne.

16 Chiu, R., 2004. Socio-cultural sustainability of housing: a conceptual exploration. Housing Theory Soc. 21(2), 65-7.

Dessein med kollegor¹⁷ har tagit fram tre möjliga betraktelsesätt vad gäller kultur: a) kultur som en egen hållbarhetsdimension, b) kultur som ett kitt för de övriga hållbarhetsdimensionerna och c) kultur som en kontext för hållbar utveckling, se figur 4.

Figur 4. Tre synsätt på hållbar utveckling¹⁸

Ekonomisk hållbarhet är en annan av de grundläggande beståndsdelarna i hållbar utveckling som på en samhällsövergripande nivå handlar om medborgarnas försörjning och tillgången till faktiskt, fysiskt-och humanrelaterat och/eller socialt kapital.¹⁹²⁰ Andra kriterier för ekonomisk hållbarhet kan relateras till innovationsförmåga²¹ och konkurrenskraft. Kriterier som inflation och obalans i handel har vunnit politiskt gehör och diskuteras, däremot har traditionella kriterier för hållbarhet som efterfrågan, konsumtion och sparräntor fått mindre utrymme i debatten.²² Soini och Birkeland²³ menar att ekonomisk hållbarhet sällan ses som en egen aspekt men

17 Dessein, J., Soini, K., Fairclough, G. and Horlings, L. (eds) (2015). Culture in, for and as Sustainable Development. Conclusions from the COST Action IS1007 Investigating Cultural Sustainability. University of Jyväskylä, Finland.

18 Dessein et al 2015 s.29

19 Serageldin, I. och Steer, D. (Eds.) (1996) Rural Well-being. From Vision to Action, Environmentally and social sustainable development. Proceedings of the Fourth Annual World Bank Conference on Environmentally Sustainable Development, series 15. The World Bank, Washington DC.

20 Spangenberg, J., H: (2005) Economic sustainability of the economy: concepts and indicators', International Journal of Sustainable Development, 8(12), 47-64.

21 Rennings, K. (2000) Redefining innovation, eco-innovation research and the contribution from ecological economics. Ecological Economics, 32, 2, 319-332.

22 Spangenberg, 2005.

23 Soini & Birkeland, 2014.

är en viktig del i diskussioner om ekologisk modernisering, grön ekonomi, bio-ekonomi som alla syftar till att kombinera ekologi med hållbarhet genom ekonomiska medel.

Betydelsen av begreppet hållbar utveckling förändras ständigt och gör därmed en "semantisk resa" när kritik riktas mot begreppet och dess tolkningar. Begreppets historia, och tyngdpunkten på miljöfrågorna, har i vissa fall skapat en distans bland aktörer med rötter i andra discipliner än de strikt miljövetenskapliga. Som ett allmänt positivt laddat begrepp har ordet "hållbar" kommit att användas i många sammanhang och ibland isolerat ifrån "hållbar utveckling". Detta eftersom "utveckling" kan ses som problematiskt då det kan tolkas som synonymt med ekonomisk tillväxt. En oreglerad tillväxt utgör i många fall en av orsakerna till dagens miljöproblem, vilket inte är en hållbar utveckling. Det är därför viktigt att notera att hållbar utveckling måste byggas på en mer samlad, holistisk, utgångspunkt där hållbarhetens alla dimensioner vägs in.

Mittuniversitetets arbete med hållbar utveckling behöver en bred definition som utgångspunkt, där hållbar utveckling innebär att såväl miljömässiga, som sociala, kulturella och ekonomiska dimensioner inkluderas och integreras. Det bör kopplas till högskolelagens formulering i 5 §: "Högskolorna skall i sin verksamhet främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö, ekonomisk och social välfärd och rättvisa".²⁴ Det kan innebära situationer av motstridiga mål och målkonflikter, som universitetet behöver utveckla beredskap för att hantera.

Miljöledning i statliga myndigheter

Mittuniversitetet omfattas av kraven i förordning (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter. Miljöledningssystemet ska integreras i verksamheten, så att miljöhänsyn tas i all den verksamhet som myndigheten bedriver. Det innebär att Mittuniversitetet arbetar med att förvalta och utveckla sitt miljöledningssystem. Mittuniversitetet beskriver och redovisar årligen sin direkta och indirekta miljöpåverkan.

Enligt miljöledningsförordningen 2 § definieras myndigheternas indirekta miljöpåverkan enligt följande: "Indirekt miljöpåverkan är en negativ eller

²⁴ [https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/hogskolelag-19921434_sfs-1992-](https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/hogskolelag-19921434_sfs-1992-1434)

positiv förändring i miljön som uppkommer som ett resultat av att någon annan än myndigheten vidtar en åtgärd som en följd av att myndigheten har meddelat föreskrifter eller fattat något annat beslut, gett råd, genomfört utbildning eller lämnat information". Mittuniversitetets forskning och utbildning är vår största miljöpåverkan, både positivt och negativt eftersom studenterna i sitt yrkesverksamma liv och resultaten i forskningen kan leda till åtgärder som skapar förändring.

Verksamhetens aktiviteter med betydande miljöpåverkan ska prioriteras. För att ta reda på vilka dessa är genomför Mittuniversitetet årligen en miljöutredning, som är en nulägesanalys av sambanden mellan myndighetens aktiviteter och miljöpåverkan. Miljöutredningen ses över varje år i samband med verksamhetsplaneringen och ska uppdateras minst vart femte år.

Mittuniversitetets avsikter och engagemang för att förbättra sitt resultat på miljöområdet ska redovisas i en miljöpolicy. Utifrån miljöpåverkan, intressenters krav och förväntningar, och andra krav och de risker och möjligheter som har identifierats sker en årlig uppföljning av miljömål och åtgärder som redovisas i samband med årsredovisningen och med en miljöledningsrapport till Naturvårdsverket.²⁵

Den direkta miljöpåverkan som ingår i rapporteringen omfattar tjänsteresor och transporter (antal resor, km och CO₂ per årsarbetskraft), energianvändning (kWh totalt, per årsarbetskraft och per kvadratmeter lokaler) och miljökrav vid upphandlingar och avrop. Tjänsteresor redovisas för flygresor under 50 mil, bilresor i tjänsten, tågresor, bussresor, maskiner och övriga fordon, samt flygresor över 50 mil. Energianvändningen redovisas för verksamhetsel, fastighetsel, värme, kyla, energianvändning utanför lokaler (tex motorvärmare), andel förnyelsebar energi (el och värme), samt samverkan med fastighetsägare för att minska energianvändningen.

För miljökrav vid upphandlingar och avrop redovisas uppgifter om antal och värde för upphandlingar och i hur stor andel miljökrav har ställts. Miljöledningssystemet omfattar alla upphandlingar, även direktupphandlingar, avrop och upphandlingar av ramavtal.

Det ska anges om energikrav för inköp av energieffektiva varor, byggnader och tjänster har ställts. Dessutom ska det i rapporteringen beskrivas på vilket sätt myndigheten har använt informationsteknik i syfte att minska sin energianvändning och antalet tjänsteresor och vilka åtgärder myndigheten har

25 <https://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer6400/978-91-620-6768-7.pdf>

vidtagit för att ge de anställda den kunskap de behöver för att ta miljöhänsyn i arbetet.

Naturvårdsverket ställer även ett antal frivilliga frågor om internt styrande dokument för IT och miljö, andel och värde av IT-anskaffningar där miljökrav ställts, energianvändning för datorer och skrivare (kWh totalt och per årsarbetskraft), antal resfria möten totalt och per årsarbetskraft, om det finns en strategi för energieffektiviseringsarbete och miljöklassade och/eller certifierade byggnader. Dessa krav kommer troligtvis att bli obligatoriska så småningom.

I Naturvårdsverkets ranking för 2017 av de statliga myndigheternas miljöarbete ligger Mittuniversitetet i den sämsta poänggruppen med 6 poäng av 23 möjliga.²⁶

Tematisk utvärdering av hållbar utveckling inom universitet och högskolor

I mars 2016 fick Universitetskanslersämbetet (UKÄ) i uppdrag av regeringen att, utifrån de bestämmelser som anges i högskolelagen (1992:1434), genomföra en utvärdering av universitets och högskolors arbete med att främja en hållbar utveckling. Uppdraget genomfördes i form av en tematisk utvärdering med fokus på utbildningsdelen av lärosätenas verksamhet. UKÄs utvärdering inkluderade tre dimensioner av hållbar utveckling som alla ska behandlas på ett integrerat sätt: de ekonomiska, de sociala och de miljömässiga dimensionerna.

Totalt sett fick omkring en fjärdedel av lärosätena omdömet "en väl utvecklad process" för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning. Mittuniversitetet var inte bland dessa. I utvärderingen framkommer att de lärosäten som fått omdömet "väl utvecklad process" ofta har centrala instanser med ansvar för hållbar utveckling. Detta innebär ett stöd för redan engagerade medarbetare och kan verka pådrivande, vilket ibland kan vara en nödvändighet för att processen inte ska stanna vid policydokumenten. Många lärosäten uttrycker också betydelsen av ett tydligt, kontinuerligt stöd och en drivkraft från ledningshåll för att integrationen av hållbar utveckling i utbildningarna ska bli framgångsrik. Detta kräver både kunskap och engagemang, och det är framförallt lärosätets ledning som kan välja att avsätta resurser, sätta upp lärosätesövergripande mål och till dessa knyta en systematik för uppföljning.

²⁶ <http://naturvardsverket.diva-portal.org/smash/get/diva2:1197144/FULLTEXT02.pdf>

Det finns även en koppling mellan lärosäten med "väl utvecklad process" och tillämpningen av miljöledningssystem, vars syfte är att organisationen ska förbättra sin miljöprestanda, uppfylla bindande miljökrav och bidra till att de nationella miljömålen samt FN:s globala mål för hållbar utveckling uppnås. Av de statliga lärosäten vars miljöledningssystem klassats högst i Naturvårdsverkets rankning har en majoritet även fått det högre omdömet i UKÄs utvärdering. Förekomsten av systematisk uppföljning verkar vara avgörande för att processerna ska fungera. UKÄ anser att uppföljning av detta arbete också bör vara en central del i lärosätenas system för kvalitetsarbete.

Ledningen bör både agera som lyhörd samordnare av initiativ från engagerade medarbetare och ta initiativ till lärosätesövergripande strategiska satsningar. UKÄ menar att genom förankrade mål, en tydlig ledning, uppföljning och genom att systematiskt sprida goda exempel blir det lättare att integrera alla dimensioner i arbetet.

Utvärderingen genomfördes utifrån tre aspektområden: "Styrning och organisation", "miljö, resurs och område" samt "utformning, genomförande och resultat"

Inom "Styrning och organisation" efterfrågar UKÄ lärosätesövergripande mål för hållbar utveckling som omfattar alla utbildningsområden och som är förankrade inom lärosätet. Rapporten visar att de lärosäten som har lyckats på denna punkt ofta har ledande instanser eller funktioner med ett tydligt åtgärdsansvar för hållbar utveckling. Viktigt är också att det sker en systematisk uppföljning och utveckling av arbetet för hållbar utveckling.

Inom "Miljö, resurser och område" efterfrågar UKÄ huruvida lärosätet aktivt arbetar med att säkerställa den pedagogiska kompetensen hos personalen i frågor som berör hållbar utveckling. Det kan t.ex. vara genom kurser i högskolepedagogik som innehåller väsentliga inslag om hållbar utveckling eller webbaserade verktyglådor med exempel på arbetsmaterial för engagerad undervisande personal inom lärande för hållbar utveckling. Andra exempel som ges är seminarier, utbildningsdagar, nätverk på temat samt en öppen kollegial dialog. Samverkan med studenter, arbetsliv och inte minst mellan olika discipliner ser bedömargruppen som viktigt för främjandet av hållbar utveckling. Centrumbildningar och andra ämnes- och lärosätesövergripande funktioner används som exempel på interdisciplinär samverkan, såsom också programöverskridande kurser och särskild resurstilldelning för tvärvetenskapliga projekt kring hållbar utveckling. Dock

visar underlaget att framför allt pedagogiken vid lärosätena behöver utvecklas till att bli mer processorienterad kring frågor om hållbar utveckling.

Lärosätena uppvisar som helhet bäst resultat inom "Utformning, genomförande och resultat" och här har även Mittuniversitetet fått omdömet "väl utvecklad process". Det goda resultatet kan bero på att det här frågas efter exempel på utbildningar där hållbar utveckling integrerats och att lärosätena kan redovisa ett fritt urval. Få lärosäten gav konkreta beskrivningar, till exempel om och hur olika föreläsare samverkar kring kursinnehåll, eller huruvida syntesen av olika ämnesperspektiv lämnas till studenterna att utföra. Utvärderingen blir således mer fokuserad på att beskriva innehåll framför arbetssätt. När det gäller frågor om systematisk uppföljning kan bedömaregruppen konstatera att hälften av lärosätena här uppvisar utvecklingsbehov då redogörelserna ofta kretsar kring kvalitetssäkring och uppföljningsverksamhet i allmänhet och inte specifikt kring integrering av hållbar utveckling i utbildning. Dock antyder självvärderingsmaterialet att även mer informella kommunikationsvägar kan medföra värdefull kvalitetsutveckling inom området.

4. Benchmark-studie

Under våren 2018 genomförde projektgruppen en benchmark-studie i form av en jämförelse av arbetet med hållbar utveckling inom ett urval av universitet och högskolor. Sammanställningen baserades på information och material från webbsidor och telefonsamtal med ansvariga/koordinatorer för hållbar utveckling vid de olika lärosätena. Jämförelsen inkluderade mål, organisation och kommunikation och avslutades med några rekommendationer (Se hela rapporten i bilagan.)

Mål för hållbar utveckling

Lärosätena uppger i vår undersökning att de har utgått ifrån FN:s globala hållbarhetsmål, de nationella miljömålen och högskolelagen när de har formulerat sina mål. De har också inspirerats av andra lärosäten och tagit hänsyn till miljöutredningar vid det egna lärosätet.

Lärosätena har valt att ordna sina hållbarhetsmål i områden. Några har fyra målområden och andra har upp till tio. Samtliga universitet/högskolor har utbildning och forskning som två separata målområden. Målen för utbildning syftar till att studenterna under och efter utbildningen ska kunna vara med och bidra till en hållbar samhällsutveckling. Hållbarhet kan integreras i utbildningen genom att man exempelvis lägger in kurser i hållbarhet i utbildningsprogrammen och formulerar programlärandedsmål som kopplar till hållbar utveckling. Att öka andelen lärare som genomgått utbildning i lärande för hållbar utveckling är också ett mål vid flera lärosäten. Inom målområdet forskning återfinns exempelvis målet att stimulera till tvärvetenskapliga forskningsprojekt med inriktning mot hållbar utveckling. Flera lärosäten har också mål om att andelen forskningspublikationer som behandlar hållbarhet ska öka.

Övriga målområden omfattar hållbarhet inom den fysiska miljön och strävan att minska den direkta miljöpåverkan (genom till exempel resor, inköp, och energi) samt samverkan med samhälle och studenter.

Organisation för arbetet med hållbar utveckling

Lärosätenas organisation för arbetet med hållbarhetsfrågor ser väldigt olika ut. Några universitet/högskolor har en fast organisationsenhet, till exempel en miljöenhet eller miljöledningsgrupp. Andra har en kommitté eller ett slags råd för hållbar utveckling, ofta med representanter från fakulteterna och studentkåren. Många har anställda koordinatörer som samordnar arbetet med hållbar utveckling.

Intern och extern kommunikation

Kommunikationen av hållbarhetsarbetet prioriteras vid lärosätena och styrs av rutiner, riktlinjer och kommunikationsplaner. Den interna kommunikationen sker genom intranät, nyhetsbrev, mejl, seminarier och evenemang och den externa kommunikationen via hemsida, medier, sociala medier, årsredovisning, och konferenser bland annat.

Vid en genomgång av lärosätenas externa hemsidor kan konstateras att arbetet med hållbar utveckling kommuniceras på ett lättillgängligt sätt för intresserade besökare. Dokument som exempelvis hållbarhetspolicyer, hållbarhetsmål, visioner och strategier är överlag enkla att hitta. Lärosätenas arbete med hållbar utveckling blir därmed transparent och tydligt.

Framgångsfaktorer och rekommendationer

Vid intervjuerna med de hållbarhetsansvariga framkom några rekommendationer för ett framgångsrikt arbete med hållbar utveckling:

- Det är betydelsefullt för arbetet med hållbar utveckling att rektor och ledning är engagerade. Då får arbetet viktig tyngd.
- Det är viktigt att försöka leva som man lär.
- Det är bra att försöka knyta ihop den fysiska miljön med kärnverksamheten och att inte låta olika personer ansvara för de två utan se det som en helhet.
- Det är att föredra att locka till förändrat beteende istället för att tvinga. Det ska underlätta att välja rätt.

5. Mål för hållbar utveckling inom Mittuniversitetet

I Mittuniversitetets strategi är hållbar utveckling ett centralt område att arbeta med. Hållbar utveckling är ett av fyra övergripande begrepp som beskriver vad Mittuniversitetet vill förstärka och vilka effekter vi vill uppnå:²⁷

”Hållbar utveckling - det vi gör ska fungera inte bara idag utan också i framtiden. Våra utbildningar och vår forskning ska konsekvent orienteras mot att bygga ett resurssnålt, jämlikt, jämställt och hållbart samhälle. Vi ska aktivt och synligt bidra till FN:s globala mål, för att på så vis också bidra till en bättre framtid. Vi ska stärka hållbarhetskulturen bland Mittuniversitetets personal och studenter.” s. 4

I strategin anges ett flertal mål som direkt eller indirekt kopplar till hållbar utveckling. Det mest direkta målet specificerar att Mittuniversitetet ska:

”Öka integrationen av hållbar utveckling i utbildning, forskning och samverkan. Vi ska bidra till FN:s globala mål för hållbar utveckling och Agenda 2030, och på så vis även till en hållbar framtid. Organisationens negativa inverkan på miljön ska minska.” s. 6

Därutöver anges mål rörande interdisciplinära arbetssätt, samverkan, digitalisering och teknikstött lärande och arbetsmiljö för medarbetare och studenter som alla utgör delar i arbetet med hållbar utveckling.

Med strategin som utgångspunkt har följande mål formulerats:

Universitetsövergripande mål

- All personal ska ha kunskap om grunderna för en hållbar utveckling, erbjudas grundläggande utbildning i frågan och möjlighet att aktivt bidra till Mittuniversitetets hållbarhetsarbete.
- Våra inköp och investeringar ska ske på ett miljöanpassat och socialt ansvarsfullt sätt där hänsyn tas till vad som är fördelaktigt ur ett långsiktigt ekonomiskt perspektiv.
- Vi strävar efter att minska vår klimatpåverkan, energiförbrukning, resurs- och kemikalieanvändning i verksamheten och har ett välutvecklat system för återvinning av material.
- Vi arbetar strukturerat med vår interna arbetsmiljö. Detta omfattar både den psykosociala arbetsmiljön och en digital arbetsmiljö som

27 Mittuniversitetets strategi 2019-2023 dnr MIUN 2018/1006

underlättar det vardagliga arbetet och som minimerar behovet av resor mellan campusorterna.

- Vi har en tydlig kommunikationsstrategi för att sprida kunskapen om Mittuniversitetet hållbarhetsarbete internt och externt och hur vi uppfyller målen.

Mål för vår utbildning

- Alla studenter ska ha kännedom om hållbarhetens olika dimensioner och hur de hänger samman.
- Hållbar utveckling ska finnas med som ett begrepp i alla våra utbildningar och avspeglas på ett ämnesmässigt relevant sätt i kurs- och utbildningsplaner.
- Studenterna ska erbjudas möjlighet att aktivt bidra till att utveckla Mittuniversitetets hållbarhetsarbete.
- Den teknik och det teknisktöd som används för undervisning ska hålla hög kvalitet och göra det möjligt att utveckla undervisningen på campus och distans.

Mål för vår forskning

- Den mångvetenskapliga dimensionen i vår forskning utvecklas så att kunskap och erfarenheter från olika vetenskapsfält stärker vår möjlighet att bidra till en hållbar samhällsutveckling.
- Genom extern samverkan och omvärldsanalys identifierar vi viktiga samhällsutmaningar där vi med integritet bidrar med forskning av hög kvalitet.
- Våra samarbetspartners, inom och utom universitetsvärlden, stärker hållbarhetsperspektivet på vår forskning och bidrar till en stabilare forskningsfinansiering.
- Vår utbildning på forskarnivå stärker våra forskarstuderandes möjlighet att fördjupa sina kunskaper inom hållbar utveckling.

6. Organisation för hållbar utveckling inom Mittuniversitetet

Organisationen för arbetet med hållbar utveckling inom Mittuniversitetet föreslås bestå av två huvudsakliga organisatoriska delar, en **strategigrupp (SHU)** och en **forumbildning (FHU)**. Utöver dessa två delar behöver en ny tjänst som **Hållbarhetskoordinator** tillsättas som har övergripande ansvar för Mittuniversitetets arbete.

Strategigruppen för hållbar utveckling (SHU) föreslås utgå från den form som gäller för Strategigruppen för lika villkor (SLV). Gruppen föreslås arbeta på ett strategiskt plan med frågor inom hållbar utveckling kopplade till Mittuniversitetet och ska utgöra ett stöd för rektor i dessa frågor. Gruppen ska arbeta fram förslag till strategi och central handlingsplan och därefter följa upp dessa med jämna mellanrum. Gruppen föreslås bestå av koordinatören för hållbar utveckling (handläggare), prorektor för utbildning, prorektor för forskning, en representant från Forum för Hållbar utveckling (FHU), fackliga representanter och två studentrepresentanter (en från varje studentkår).

Forum för hållbar utveckling (FHU) föreslås utgå från den form som gäller för Forum för genusvetenskap (FGV). FHU ska verka för att driva Mittuniversitetets hållbarhetsarbete och fungera som en plattform för interdisciplinärt samarbete inom forskning, utbildning, samverkan och förvaltning samt ge möjlighet att integrera olika perspektiv och aspekter på hållbar utveckling. Till centrumet knyts en föreståndare som leder gruppen, en administratör och en kommunikatör. Resterande medlemmar utgörs av alla de medarbetare som vill engagera sig i frågorna kring hållbar utveckling i olika typer av aktiviteter och projekt.

Forskningskommunikation och intern kommunikation om hållbar utveckling kommer att vara en bärande del för verksamheten eftersom arbetet drivs framåt genom att kommunicera internt och externt vad som görs i relation till hållbarhetsmålen. FHU kan arrangera exempelvis forsknings- och utbildningsdagar, temaveckor, seminarier och samverkansseminarier samt samverkansseminarier med externa partners lokalt, nationellt och internationellt.

Hållbarhetskoordinatören som föreslås inrättas som en ny heltidstjänst ska ha Mittuniversitetets övergripande ansvar för arbetet med Hållbar utveckling och miljöledningssystem och föreslås utgöra en del i Universitetsledningens stab (ULS). Personen ska utgöra handläggare i SHU och utgöra universitetets kontaktperson i frågor rörande hållbar utveckling. Hållbarhetskoordinatören ska vara ansvarig för inrapportering av miljö- och hållbarhetskrav som ska göras till olika myndigheter.

Hållbarhetsombud kan vara ett möjligt sätt att utse specifika representanter för olika delar av Mittuniversitetets organisation som kan svara för det arbete som bedrivs utifrån beslutad handlingsplan inom respektive del inom Mittuniversitetet och fungera som bollplank och stöd. Förslagsvis utses hållbarhetsombud för HUV, NMT och förvaltningen.

Viktigt att ta hänsyn till vid formandet av Mittuniversitetets organisation för arbetet med hållbar utveckling är hur den för håller sig till befintliga strukturer som arbetar med frågor inom området. Två sådana delar är SLV och FGV. SLV arbetar med lika villkorsfrågor inom lärosätet och FGV arbetar med genusfrågor vilka båda inryms i aspekten social hållbarhet. Det är här viktigt att det finns en tydlighet kring vilka frågor som ska hanteras i vilken grupp men framförallt att en tät dialog förs mellan grupperna för att koordinera arbetet med frågor av likartad karaktär. En ambition kan vara att slå samman SLV med SHU och skapa en samlad strategigrupp (vilket har gjorts vid exempelvis Linnéuniversitetet).

7. Handlingsplan för arbetet med hållbar utveckling

Den första prioriteringen är att tillsätta en tjänst som hållbarhetskoordinator och inrätta SHU och FHU under hösten 2018. Den nya hållbarhetskoordinatören är ansvarig för att starta arbetet på övergripande nivå med att se över styrdokument och handlingsplan för hållbar utveckling.

- Arbetet med hållbar utveckling ska tydligare integreras i Mittuniversitetets övergripande styrdokument och kvalitetssystem.
- En övergripande verksamhetsplan för arbetet med hållbar utveckling och konkreta, mätbara mål tas fram av SHU och beslutas av rektor, som följer upp den kontinuerligt.
- De övergripande målen för hållbar utveckling bryts ned på fakultets- och avdelningsnivå, där fakulteterna och avdelningarna integrerar arbetet med hållbar utveckling i sina verksamhetsplaner.
- Arbetet följs upp i verksamhetsdialogerna för respektive fakultet och avdelning och rapporteras till hållbarhetskoordinatören som gör en generell sammanställning av arbetet och återrapporterar till universitetsledningen.
- Forum för hållbar utveckling (FHU) arrangerar seminarier och event, utvecklar stöd och inspiration för lärare och koordinerar forsknings- och utbildningsaktiviteter.

8. Relationsskapande aktiviteter och kommunikation

Arbetet med Hållbar utveckling kommuniceras på Mittuniversitetets webb i form av projekt/aktiviteter kopplade till de globala hållbarhetsmålen.

Medarbetarportalen får en plattform för relationsskapande internt där nyheter och initiativ kommuniceras, och där medarbetare kan söka och skapa kontakter och samarbeta kring nya initiativ och projekt.

Rektors inspirationsdagar inkluderar föreläsare som talar om hållbar utveckling för att skapa legitimitet, ökad kunskap och förankring.

Utbildning i hållbar utveckling för medarbetare och studenter utvecklas ev. i samarbete med andra lärosäten.

Inspiration till hur man kan arbeta på avdelningsnivå med hållbar utveckling sprids genom t.ex. poddar och filmer på Medarbetarportalen.

Pris för hållbar utveckling inrättas (jmf Lika Villkors-priset)

Från nätverksdagen 26/4 kom ett ytterligare antal tankar och visioner som förslag, se bilagan "Tänk om ..."

Bilaga TÄNK OM ...

Mittuniversitetet

- Ledningen är med och driver arbetet framåt.
- Hållbarhet är temat som länkas samman alla inom universitetet till ett. Vi har ett gemensamt mål och jobbar tillsammans, i alla roller.
- Alla avdelningar på MIUN är med och påverkar och nätverkar i hållbarhetsarbetet.
- Hållbarhetsarbetet måste synas, kommuniceras.
- Vi involverar någon från alla grupper. (Inget vi och dom). Det här sprider sig och tar fart kompis till kompis. (Prefekt till prefekt...)
- Alla säger att de jobbar med hållbar utveckling!!!
- Vi vågar testa oss känna oss fram, lekfullt och innovativt, för att se vad som funkar för oss på Miun! (Multicampus)
- Ledningssystem skapar struktur som är tydliga att följa och efterleva.
- Certifiering.
- Hållbar utveckling och Lika villkor koordineras.

Campus

- Vi har gerillaodling på våra campus.
- Vi har ett växthus på varje campus som man kan sitta och reflektera och diskutera.
- Alla anställda lägger en halvtimme i växthuset varje vecka på att fundera på vad vi kan göra för att arbeta mot en hållbar utveckling.
- Vi har solceller på taket och producerar vår egen energi.
- Studenter har cykelgaranti – man blir garanterad en bostad som man kan ta sig till med cykel.
- Campus har återbruksekonomi – ett bytoteck där man kan byta saker med varandra.
- Vi har klimatinformation om maten i restaurangen.

Hållbar arbetsmiljö

- Vi har tid för återhämtning på arbetstid (i växthuset).
- Vi har de lägsta sjukskrivningstalen i landet.
- Det är så lätt att samarbeta kring kurser och forskning! (Tid, takbelopp och forskningsmedel)
- Overheaden har minskat från 107 % till 70 %.

- Jag har blivit en slow professor: enligt boken "Challenging the speed in academia".
- Vi stöttar varandra i, och utvecklar förmågan till att prioritera. Att hela tiden ha en levande dialog om vad som är viktigt (också få växa).

Samtal/Event

- Det finns etablerade tvärvetenskapliga forskningsträffar (med syfte att främja samarbete inom hållbarhetsforskning).
- Vi har seminarier och rundabordsamtal med en bra diskussion om hållbarhetsfrågor tillsammans. Lite som idag (26/4)!!! Grymma föreläsare på distans.
- Vi har en årlig hållbarhetsdag/event som är obligatorisk för alla studenter! Med Göteborgs Universitet som förebild.
- Vi har temaveckor/temaperioder med fokus på något hållbarhetsmål på universitetet, som dessutom slår igenom i hela regionen. Grundskola, etc.
- Vi har öppna seminarier som syns där vi testat och utvecklat tankar kring hållbarhet "för och emot"...
- Vi bygger relationer och engagemang genom återkommande, nytänkande och givande mötesplatser och event över gränser!

Utbildning

- Alla kurser på Miun innehåller en koppling till hur kunskapen i den kursen kan bidra till en hållbar utveckling.
- Vi har högskolepedagogiska kurser/träffar för lärande för hållbar utveckling.
- Verktygslåda för lärare.
- Våra studenter driver på utvecklingen.
- Vi har digitaliserat tentamenshanteringen så att lärarna får distanstentorna dagen efter (inte som idag då det ibland tar 10-14 dagar).
- Vi biologer undervisar i hållbar utveckling.
- Undervisningen leder till hållbara, demokratiska och rättvisa samhällen.
- I varje utbildningsplan finns ett programspecifikt mål som kopplar till hållbar utveckling.

- Hållbarhetsmärkning av kurser.
- Obligatorisk chefsutbildning om hållbarhet och introduktion till alla nyanställda.

Forskning och samarbeten

- Vi samarbetar med regionen om hållbarhetsfrågorna.
- Vi är med i nationella och internationella nätverk.
- De nya strukturfonderna finansierar regional hållbar utveckling.
- Lära av och göra med andra.

Resor

- Alla studenter som skriver uppsats om hållbar utveckling får en gratis tågbiljett till en destination någon stans i Sverige.
- Vi har en uppföljning i resebokningssystemet som visar hur vi påverkar miljön nedbrutet på avdelning.
- Vi tar en rejäl peng varje gång vi flyger som blir en fond som används till att finansiera innovativa hållbarhetsprojekt.
- Vi har tid att resa långsamt så man kan ta tåget till Berlin.
- Varje flygresor beskattas till vår klimatfond som används för att minska vår klimatpåverkan.